

K. Nagy Botond

Utazás az óriás tenyerén

„A nagy hegy, a tenger, a sztyeppe valamiféle természetes megrendülést idéz elő, egy kicsiny sziklatemplom ugyanerre képes, pedig nincs benne monumentális elem. A spayeri domban három örmény templom is elférne, hosszan, keresztben vagy egymáson. A speyeri dóm lenyűgözött a hatalmas, üres terével, mint a Kaukázus. Az örmény kolostortemplomok ezzel az európai monumentalitás-igénnyel látszólag nem foglalkoznak, nem mint ha építészetileg nem tudták volna meg-

oldani azt, amit a középkor Európája. Ani romjai minden kétséget eloszlatnak efelől. Ha a monumentális gótika vagy román stílus arról beszél, hogy Isten milyen nagy, és az ő dicsőségére épül a dóm, a katedrális, a bazilika, akkor a kicsiny, romos örmény sziklatemplom arról szól, hogy

Isten közel van. És ez a közelség elgondolkoztat. Vallásos környezetben nőtem fel, még csak a szokásos kamaszkori lázongó ateizmus sem hatott rám különösebben, a gyerekkori vallási tanítás, a nagyapám naiv paraszti hitvilága nem ingott meg bennem, akkor sem, ha én más-ként fogalmazok, mint ő. Isten a helyén van, csak velünk, emberekkel van baj. És nem az a kérdés, hogy van-e Isten, hanem hogy mi emberek vagyunk-e? Bár ezek innen-onnan szedett bölcsességek, nekem ezen a téren minden egyszerű volt.” – írja Vida Gábor 2012. október 11-én kelteztet Örmény levelében. A szerző a Ma-

rosvásárhelyi Örmény–Magyar Kulturális Egyesület meghívására vasárnap délelőtt olvasta föl a Látóban tavaly decemberben megjelent levelét, az Amit Kelet-Törökországban láttam című, igen érdekes, emlékezetes vetített képes előadása részeként, a Bolyai téri Unitárius Egyházközség Dersi János termében. Amint azt Nagy Attila, az egyesület alelnöke felvezető kérdésére elárulta, 2008-ban Kali Kinga szerkesztett a Látónak egy örmény vendégszámot.

– Az anyagoknak én voltam a gazdája és rájöttem, hogy egy olyan kultúráról olvasok, amelyről nem tudok semmit, holott én szerkesztettem az Antonia Arslan Király Kinga által magyarra fordított, Pacsirtavár című regényét is. A Látó örmény száma nagy siker

lett, mára már nem is kapható, csak az interneten olvasható az anyaga. Jómagam pedig tiszteletbeli örmény lettem, és felkértek, hogy lenne-e kedvem elutazni Törökország keleti végébe, és még onnan is tovább vagy 1000 kilométert. A háromhetes, 8000 kilométernyi autótúrát mély élményekkel gazdagított.

„Haghatban az öt francia turista jól jött, melléjük szegődtem, és az idegenvezetőjük sok fontos dolgot elmesélt. Kint szemerkélt az eső, hideg volt, fotózni nem igazán tudtam, és csak álltam egy idő után a sötét épületben, a turisták elmentek, a víz csöpögött, és egy-

szer csak azt éreztem, hogy rettenetes az a súly, ami a vállamra nehezedik. A kolostor könyvtárában voltam, hatalmas, földbe ásott korszokban tartották régen a könyveket, tekercseket, de a mongolok elégették mindet, hiába fedték be a szerzetesek az egész könyvtárápületet földdel, mintha csak egy kis domb volna az udvaron. Álltam a könyvtárban vagy a refektóriumban, a padlón is díszesen faragott sárkövek, a falon is megannyi kőlap, a jellegzetes örmény ornamentikával, felirattal, és azt éreztem, hogy most kellene mondani egy Miatyánkot, de nem jut eszembe a szöveg. Most nagyon közel van, azt éreztem. Rövid ideig tartott, majdnem le roskadtam. Nem hasonlított ez az érzés semmilyen múltó rosszultra, szédülésre, semmire, amit eddig átéltem. Azután léptem egyet, megláttam az egyik francia turista kék esőkabátját, kimentem a szemerkélő esőbe, kezdődött a mise. Nem álltuk végig, nem értettünk belőle semmit, az egyik ministránsfiú csodálatos hangon énekelt. Sokáig jöttünk-mentünk még a kolostorban, sok kisebb-nagyobb helyiségből áll, azután autóba ültünk, és elmentünk egy másikba. Haghatba még egyszer vissza szeretnék menni.”

– 2011-ben Mikes-évforduló volt és én írtam egy török levelet. De az örményországi utazás annyira megérintett, hogy megígértem magamnak, az örmény kultúrájának alaposan utánanézek. És megírtam az Örmény levelet, amelynek okán felkértek, hogy előadást tartsak az utazásomról.

„Másnap reggel úszni fogok a Szevanban, ezt nem lehet kihagyni, a tó vize olyan tiszta, mint az Adria vagy akármelyik hegyi patak, és nagyon hideg. Soha nem azért kell megmerítkezni egy ilyen vízben, hogy az ember letudjon valamit: ezek a nagy folyók, tavak, a tenge-

rek valójában óriások, meg lehet kérdezni tőlük, hogy kedvelnek-e? Nem szoktak válaszolni, de aki úszta már át a Tiszát, a Dunát, úszott be mélyen egy tengerbe, a Szevan-tóba vagy az Adriába, tudja, mit jelent kint lenni, egyedül – egy óriás tenyerében.”

Mint azt a számos nagyszerű fotóval illusztrált előadás végén Nagy Attila összegezte: Vida Gábor útján nem csak a test, hanem a lélek utazása is jelen volt. Esszészzerű levele élő tanúság.

„Ani. Ezt azért meg kell említeni, a fehér város, a középkori Magna Armenia fővárosa, a selyemút egyik fontos pontja. Hatalmas, bejárhatatlan és elhagyott, elhanyagolt romváros, Anatólia szélé (ma Törökország), ahol a patakon túl az egykori Szovjetunió erődtéményei látszanak. Aniban nem lehet tudni, hogy ha egy cserépdarabot felvesz az ember, akkor az száz- vagy kétezer éves. Az erdélyi örmények egy része úgy tudja, onnan származik. De van egy templom, amin megakadt a szemem. Csontváry Baalbek című festményén van egy kettéhasadt kupolaszerű építmény, és most, amikor meg nézem a reprót, mosolygok azon, amit ott, Aniban gondoltam: dehogy, sose láttam én ilyet még. A Megváltó temploma (Szourp Pirkics), amit egy földrengés hasított ketté, mint egy kés. Aniban megtöltöttem a zsebeimet cserépdarabakkal, millió szám vannak. És megfogadtam, hogy leülök majd egyszer, és elolvasom aprólékosan, hogy mit láttam, mert amit mondani tudok, az kevés, amit viszont olvasni kell, erőmön fölül van talán. Az örmények nyelve ugyanúgy megtanulható, mint a magyaroké.

És mégis.”

(Népujság, 2013. március 21.)